

Marec 1904.

Letnik X.

II. zvezek.

ZORA.

Glasilo

slovenskega katoliškega dijaštva.

Ali ste že plačali naročnino?

Zora izhaja 5 krat na leto in stane 2 K, za dijake 1.20 K.
Urednik: phil. Vincencij Marinko, Dunaj, VIII. Laudongasse 26, II., 18.
Upravnik: med. Anton Rasberger, Dunaj, XVIII/1 Schulgasse
(Postfach).

Izdajatelj: iur. Anton Kralj.

Na Dunaju.

Obseg.

	Str.
<i>Phil. J. Ruda:</i> Kaj je z našim vseučiliščem?	33
<i>Urednik:</i> Iz literarne zapuščine Dragotina Ketteja	37
<i>K. S.:</i> Nazaj	38
<i>X. Y.:</i> Iz „Karlekovih kreatura“	43
<i>J. Pregelj:</i> Kdo sem, kaj sem	46
<i>Vl. Kraščan:</i> Spomini na „Novo Nado“	47
<i>Leo Levič:</i> Poetu	51
<i>I. Grafenauer:</i> Silvin Sardenko — Oton Zupančič . . .	51
<i>I. Butkovič:</i> Pismo gosp. Kaftaniću	61
Glasnik: Pomenljiva desetletnica. — „Slovenija“ se jezi. — „Slovenija“ ni proti veri. — Muslimansko društvo. — Italijansko vsenčilišče. — Radikalni listi. — Kdo je kupljen. — Družba sv. Mohorja . . .	str. 63—65
Listek: Dopisi iz dijaških krogov. — (Iz Novega mesta.) — Hrvatski akademiki v Ljubljani. — Ironija. — Reforma bogoslovnih študij. — Naučno ministerstvo. — Ponesrečen komerz na čast Viljema II. — Kitajski dijaki. — Globus iz začetka 16. stoletja. — Zahvala . . .	str. 65—68

Listnica uredništva:

G. Strninski: Zelo žal nam je, da smo morali radi preobilega gradiva za to številko vašo stvar odložiti. Prihodnjíč gotovo. Istotako prosimo vse gospode dopisnike dijake za potrpljenje. V kratkem bomo skušali vsem odgovoriti.

Gosp. *F. K.* v Gradcu: Vaš spis pride še na vrsto. — *Milko Miljutin:* Kako je Vaš naslov? — *Blagoje:* Še dokaj dobro. Več o priliki v pismu. —

Prošnja: Dijake somišljenike prosimo, naj nam poročajo, kake so dijaške razmere v njihovem kraju. S tem lahko mnogo koristijo našemu listu in našim težnjam. Diskrecija je seveda zajamčena.

Opozarjamo na zadnjo stran.

Kaj je z našim vseučiliščem?

Piše phil. Jakob Ruda.

II.

boj za vseučilišče more dijaštvo poseči na dva načina: na eni strani s tem, da opozarja vlado, da ni več voljno prenašati razmer, v katerih se nahaja, da hoče najvišje izobrazbe v materinem jeziku. Pokazati mora, da se zaveda te pravice, ki mu jo nareka poleg praktične koristi tudi narodni ponos; na drugi strani pa mora buditi med narodom smisel za to zahtevo. Ta dvojno nalogo ima dijaštvo, in ako ji vestno izvršuje, res lahko mnogo pripomore do uspeha.

Posebno v prvem pogledu naše dijaštvo gotovo ni vršilo svoje dolžnosti in zdi se mi, kakor bi nam bila dolga leta duševne tlake umorila skoro vso energijo ter zatrla v naših prsih vsak odpor proti tem razmeram in vsako teženje po zboljšanju našega položaja. Kdaj pride iz slovenskega dijaštva kak klic, ki bi opozoril vlado, kaj mi zahtevamo, in kaj je njena dolžnost? Kdaj kaka glasna pritožba? Nikdar! Tako se imamo sami sebi zahvaliti, ako je nastal videz, kakor bi bili slovenski dijaki s svojim položajem povsem zadovoljni, kakor bi si svojega vseučilišča niti ne želeli ne, kakor bi bila to zahteva, ki dominuje le v glavah nekaterih šovinističnih kratkovidnežev. Da pa je temu tako, je gotovo, ker sicer nam je nemogoče razlagati si postopanje vlade v tem vprašanju. Vlada te naše zahteve menda ne smatra za resno. Temu mora pa storiti konec dijaštvo. Mi moramo pokazati vladi, da se ne damo več pitati s frazami o enakopravnosti na dunajskem in graškem vseučilišču, ki eksistuje samo v rektorjevih ustih, kadar se boji nemirov. Tako je o priliki lanskimi demonstracij za slovanska vseučilišča rektor dunajskega vseučilišča odgovoril deputaciji jugoslovanskih dijakov, da nas nikakor ne smatra gostom, ker smo popolnoma enakopravni z nemškimi dijaki.

Kako lepa ilustracija k tej rektorjevi izjavi je dejstvo, da se v avli javno ne sme slišati slovenski govor, niti takrat ne, kadar je namenjen Slovanom, saj je moral ravno en dan poprej slovenski dijak slovenskim svojim kolegom na zahtevo nemških buršev **nemški** povedati, naj se razidejo. In takrat smo Slovenci to tolmačenje ravnopravnosti

mirno požrli, mesto da bi planili na burše ter jih s pestjo naučili spoštovati čast našega jezika. In dan potem je zvedela deputacija slovenskih dijakov iz ust rektorja z zadoščenjem (!!), da so Slovani popolnoma enakopravniz Nemci. Čudno, da ni takrat deputacija rektorju takole odgovorila: Dobro, ako smo enakopravni, zakaj nimajo naša društva istih pravic na vseučilišču kot nemška? Zakaj nobeno slovansko društvo, čeprav je znanstveno, nima pravice imeti svojega sedeža na vseučilišču, kot jo imajo nemška znanstvena društva? Zakaj se slovenski trak ne sme pokazati v avli? Zakaj morajo biti društvene objave v nemški jezik predstavljene? Ali mar zato, da se manifestira ravnopravnost? Dalje, ako smo Slovani in Slovenci res ravnopravni na vseučilišču, zakaj vlada trpi sistematično preziranje slovanskih docentov? Zakaj noben slovanski profesor ne dobi vodilnega mesta v akademičnem senatu? Bili so časi ko so bili slovenski učenjaki rektorji dunajske visoke šole. Takrat smo bili res ravnopravni. Odkar pa je nemški nacionalizem zavzel akademični senat, je dobilo z njim tudi nacionalno dijaštvo v roke vse pravice ter potisnilo Slovane v kot, kjer jih tolažijo le še spomini na nekdanjo svobodo in ravnopravnost. To je par črtic o „ravnopravnosti“ slovenskega dijaštva na Dunaju. Da, toliko ravnopravnosti, če ne več, bi bili deležni na vsakem drugem vseučilišču: tudi v Berlinu in Parizu. Razmere v Gradcu seveda, ne da niso nič boljše, ampak še slabše. Saj ni dolgo tega, kar je tamošnji akademični senat odbil prošnjo nekega slovenskega akad. društva, naj se mu dovoli kot drugim društvom v avli deska za društvena oznanila. Niti te mrvice si ni upal rektor dovoliti iz strahu pred nacionalnim dijaštvom, in pa ker je sam tudi — strasten nacionalec.

Razmere, v katerih živimo so take, da morajo tekom štirih let ubiti v prsih mladega Slovenca vsak naroden ponos ter ga prepričati o tem, da ima vso kulturo, torej polovico, malodane vse svoje življenje od Nemca. In kako to vpliva na naš narodnostni razvoj? Tu sem pojte iskat virov oni žalostni servilnosti, ki nam hromi sile ter v kali mori vsak narodni napredek.

Slovensko dijaštvo pa naj vendar enkrat uvidi, kaka krivica se mu godi, ter naj stopi na noge! Narodni ponos naj prešine vrste slovenskih dijakov, ponos naj rodi navdušenje, in temu naj slede dela. Pokaže naj, da tako več dalje iti ne more in iti ne sme! Boj takim razmeram, naj stane, kar hoče, boj do skrajnosti!

Glejmo, kako so postopali laški visokošolci. Občudovanja vredna je njihova požrtvovalnost in narodna odločnost; nam pa manjka — obeh. Italijani so dosegli, kar so želeli: imeli bodo v kratkem svoje vseučilišče. In mi? — no nam pa je baje naučni minister ustanovil, „fond slovenskih

visokošolcey“, iz katerega dobivajo slovenski juristi po 60 K (!) semestralno, — **ker nimajo še svojega vseučilišča**. Torej to smo dosegli Slovenci! Sedaj pač lahko pogrešimo svoje vseučilišče.

Položaj slovenskega dijaštva je sedaj tak, da naravnost izziva na odpor. Pot, ki so nam jo pokazali italijanski kolegi, je edina, ki nam je še odprta. Dolgo časa je slovensko dijaštvo mirno čakalo, a pod silo razmer je primorano kreniti tudi na to pot, ki je sicer težka in zahteva žrtev, ki pa pri nas **edina** pelje do cilja.

V ta namen je nujno potreba, da koncentrujemo svoji moči. Slovenski dijaki smo sedaj razdeljeni na tri vseučilišča: na dunajsko, graško in praško. Ker je še skupno število slovenskih akademikov samo po sebi majhno, zato te posamezne frakcije nimajo nobenega pomena. Tako ne moremo niti na Dunaju niti v Gradcu, tako nastopiti da bi imponirali, ter imeli kaj uspehov. Samostojno sploh ne moremo nič napraviti, marveč smo navezani le na druge Slovane, ki nam iz gole dobrote pomagajo. To pa jemlje ost našim demonstracijam, ker izgube tako pravo barvo. Za slovensko vseučilišče moramo nastopiti v prvi vrsti Slovenci sami, drugi Slovani pridejo še le potem v poštev, nikakor pa ne smejo imeti vodilne vloge. Ako nastopamo v zvezi z drugimi Slovani imamo tudi vezane roke. Kakor hitro nam oni odrečejo pomoč, moramo odnehati in mesto uspehov nas zadene blamaža, kajti nihče ne more zahtevati od drugih Slovanov, da bi se nam na ljubo žrtvovali, dočim smo mi dolžni žrtev svojemu narodu. Zato pa pustimo Slovane na miru kadar hočemo nastopiti za svoje vseučilišče. Sami Slovenci pojdemo v boj na svojo pest, zaupajoč na svoje pravice. To bi mogli storiti seveda le tedaj, ako bi se vsi Slovenci kolikor mogoče združili na eno vseučilišče. Ko bi se vsi Slovenci, ali vsaj po večini, vpisali na graško vseučilišče, bi pri majhnem številu ondotnih slušateljev postali takoj važen faktor, s katerim bi moral akad. senat računati in ki bi se ne dal kar tako strahovati. S tem bi dobilo slovensko dijaštvo moč, in doseženo bi bilo nekaj, kar nam sedaj manjka in kar je na Dunaju pri tem ogromnem številu slušateljev najrazličnejših narodnosti skoro nemogoče.

Ne glede na to, pa moremo tako nastopiti le na vseučilišču, kjer imamo tradirane pravice, na enem samem, a tu odločno in brezobzirno, ne strašče se nobenih žrtev in represalij. Pri sedanjih razmerah je za to pripravno le graško vseučilišče, ne samo zaradi tega, ker ni svetovnega, marveč rekli bi bolj lokalnega pomena, ampak tudi radi tega, ker imamo Slovenci do njega največ pravic. To vseučilišče je bilo ustanovljeno za alpske dežele na avstrijskem jugu, torej za Slovence predvsem. Že zaradi tega se čutimo na tem vseučilišču bolj domače kot na dunajskem.

Dalje nas vežejo na to vseučilišče stare tradicije. Kdo ne ve, da smo imeli še pred nekaj desetletji na tej univerzi svoje stolice? In to pravico imamo še dandanes. Ali ker je nan vlada ne priznava, je naša dolžnost to pravico reklamirati, če ne gre izlepa pa izgrda. Dalje živi v Gradcu okoli 25 tisoč Slovencev ter bivamo ondi takorekoč v vedni dotiki s svojo domovino, ker je Gradec glavno mesto dežele ki je nad dobro tretjino slovenska. Gradec je mesto, kjer si stojita nasproti nemški in slovenski živelj, in ali ni dolžnost dijaštva, da ravno na take postojanke obrne svojo pozornost?

Kdor vse to dobro preudari, vidi, da sta si naše stališče v Gradcu in stališče Italijanov v Inomostu zelo podobni. Ali pa bomo imeli tudi toliko moči, kot so jo razvili Italijani? Ali bomo pokazali toliko odločnosti in požrtvovalnosti?

Predvsem je naloga vseučiliškega odseka¹ in vodilnih činiteljev med slovenskim dijaštvom, da vsestransko premislijo, kako bi se dalo to izvesti ter vplivajo na dijaštvo, da se eventuelnim skupnim ukrepom pokorava. Skrajni čas je, da dijaštvo uvidi, da se brez žrtev ne da nič doseči. Saj majo samo tisti nastopi kaj pomena, ki kažejo, da se uprizoritelji ne boje nobenih žrtev. To prepričanje je nekako opravičilo za njih postopanje, ki mu daje nekako moralno upravičenost, ker žrtve kažejo, da dotičniki vedo, da se bojujejo za veliko stvar, kajti za otročarije so žrtve predrage. To mora biti, sicer misli javnost in pod vplivom javnega mnenja tudi vlada, da so to samo „ulki“ samo rezultati razgretih dijaških glav, ki se hočejo nekoliko pokratkočasiti. Kakor hitro pa prevlada to mnenje, dobi stvar, morebiti sama po sebi resna, smešno lice, tisti trenotek pa je vsak uspeh izključen in namen trpi več škode, kot pa ima koristi. Tako je bilo doslej še z vsakim našim nastopom. V bodoče pa se varujmo, da ne bo več tako.

Ako naj se to izvede, bi bilo gotovo treba, da se vse dijaške stranke v tem oziru zedinijo. Mislimo, da to ne bi bilo tako težko, kajti pest vsacega, bodi teh ali teh nazorov, težko pade. Kadar udari v domovino sovražnik takrat se vpraša, kdo je močnejši, kdo hrabrejši, ne pa kdo misli tako, kdo misli drugače. Mi smo še vedno mnenja, da se bo dalo doseči tukaj sporazumljenje, ako le vsaka stranka pokaže toliko prijenljivosti in dobre volje kot krščansko-socijalno dijaštvo. Ljubezen do domovine, lastna korist in zavest, da nastopamo proti skupnemu sovragu za skupne koristi, naj nas zedini. Narodni ponos pa naj nam navdihne poguma in uspeh nam je zagotovljen. Na kak način pa bi se dalo to izvesti, o tem prihodnjič.

¹ Ta spi v „Sloveniji“. Ne dela nič!

Iz literarne zapuščine Dragotina Ketteja.

IV.

Ceška narodna.

Kaj mi pravi ptiček ta,
 Ki na dobek seda?
 Ktera ima ljubčeka,
 Da je vsaka bleđa . . .
 Molči ptiček, laž je laž
 Tvoja govorica,
 Dasi ljubega imam,
 Rdeča so mi lica.

28/VII. 97.

V.

Jerica pri kolovratu.

(Goethe, Faust.)

Srce mi je težko
 In proč moj mir
 Nikdar ga ne bodem
 Več našla nikjer.

Kjer njega ni,
 Vse mrtvo se mi zdi,
 Ta svet vesoljen
 Grenkosti polen.

Moja glava je
 Vsa zmedena
 Moja pamet kakor
 Obsedena.

Srce mi je težko
 In proč je moj mir
 Nikdar ga ne bodem
 Več našla nikjer.

Za njim samo
 Skoz okno zrêm
 Za njim samo
 Od doma grêm.

Kako pač moški
 On stopa do tleh!
 In ta njegov smeh!
 In ta sila v očeh!

In kako govori
 Zveneče lepo,
 In kak stisne roko
 In poljubi sladko!

Srce mi je težko
 In proč je moj mir
 Nikdar ga ne bodem
 Več našla nikjer.

Želje vero iz srca
 Gorečega
 O da morem, da morem
 Doseči ga!

In poljubiti ga,
 Kolikor čem;
 Naj tudi na ustnih
 Njegovih umrem.

(Pride še.)

N a z a j.

Spisal K. S.

ležal je mirno, prav kakor leže mrlič. V sredi človeške družbe je ležal mrtev in mimo so hodili ljudje in ga kropili in majali z glavami. Na njegov obraz pa se je vleglo ob smrtnem boju nekaj grdega, kajti, dragi moji, umreti je težko in zato pusti ta boj sledove na človeškem truplu. Zobje so se zasadili v spodnjo ustnico, ki je bila izpita in tanka.

„Kaj pravite, zakaj je umrl?“

„Zato, ker ni mogel več živeti,“ je odgovarjal nekdo.

„Pijača ga je spravila, ljudje, sama pijača.“ Človek, ki je tako sodil, je nagnil veliko steklenico in pil iz nje dolgo, ne da bi jo odmeknil od svojih debelih povešenih ustnic.

„Silno je pil,“ in brisal si je ustne; „to ga je neslo k ranemu pogrebu.“

„Morebiti je zastrupljen, kaj se ve,“ je menil nekdo.

„Uganili ste, vi ste izkušen človek. Dandanes se ljudje največ le zastrupljajo in mnogi tega ne vedo.“

In šli so mimo njegovega trupla in so ga kropili in zmajevali z glavami. Nekdaj je bil čvrst, tako življenja poln, pa je pričel hirati in hitro je obračunal s svojim življenjem. Nekateri izmed njih pa so se bali njegovega mrliškega obraza, ki je bil tako grd, s katerega je še v smrti zrla neko preziranje celega človeštva. —

I

Zamislil se je nekoč v dobo otroških bajk in iznova je njegovo dušo prevzelo nemirno hrepenenje po deželi, kjer so biseri in teče zlat potok v srebrni strugi. In napravil se je na pot, kakor smo se tudi mi nekoč napravili, — jaz, vi in vsi ljudje, ki so bili kdaj mladi in so imeli mehko, zelo mehko dušo. Računili smo na poti, ter v duhu prešteli vse bisere, po katere smo bili namenjeni in rekli smo, da morajo biti svetli kakor solnce nebeško, in da jih na večne čase ne izgubimo. Tako je takrat računila njegova ognjevita duša in hodil je po potih tiste dežele lahkih nog in ni čutil pekoče vročine vsakdanjega življenja. Stopal je prek jarkov, ki so bili smradljivi, pa jih ni videl; stopal je po trdih skalah, pa je menil da hodi po mehkem baržunu.

Srečavali so ga ljudje zelo različne vrste; prepadeni in suhi in zopet debeli in veseli, ki so ga ustavljali na njegovi poti in ga pomenljivo spraševali: „Kam gre tvoja pot?“ „Po bisere, ljubi moji; v srečno deželo, kjer ste bili morebiti tudi vi. O, to bode življenje na bregovih zlatega potoka v srebrni strugi.“

Zazvenel mu je na uho smeh vračajočih se ljudi. Cudno so se smejali, tako da je prebledel in da se mu ja ustavila noga, srca pa se je polastilo nekaj težkega. Smeh debelih ljudi je bil zoprni in zazeblu ga je po životu, ko so ti ljudje ponavljali njegove besede „po bisere“ z ironijo, ki ubija kakor razbojnik.

„Po bisere;“ in žalostno so zmajali prepadeni, suhi ljudje in gledali so k tlom, njemu pa so se smilili. Morebiti ti ljudje niso dobili biserov, morebiti so jih izgubili in sedaj se vračajo liki mrliča nazaj v življenje. On pa gre, mora iti dalje. — Resnično, v svojih udih je čutil silno moč, in njegova duša je bila takrat orjaška.

„Morebiti se vrneš mrtvih! Veš kaj so mrliča, ki leže izpitih trupel na mrtvaškem odru sredi človeške družbe in mnogi jih pomilujejo, da so morali tako kmalu in tako mladi umreti, sami pa ne čutijo, da je že davno temu, kar so dali slovo življenju one srečne dežele, a nimajo srca, da bi to čutili in žive življenje umazane vsakdanjosti... Nam pa je ta boj, ko smo morali iz vrta naših sanj, iz srečne dežele biserov, iztrgal vsako upanje sredi iz srca. Kakor smo nekdanj gledali vse v bajni luči, tako hodimo danes po svetu s široko odprtimi očmi, in Bog nam je priča, da smo topi za vse življenje.“ —

„Ljudje, pojdite v imenu božjem, jaz se ne vrnem. Šli so dalje v megleno, nedogledno daljavo življenja, on je pa gledal za njimi, za ljudmi, ki so se vračali.“

Takrat je menil, da nosi vsak človek bisere s seboj. Zato se je spoštljivo umeknil, kadar je srečaval ljudi, zavite v gorko podšite kožuhe z rokavicami in zlatimi naočniki. Ni se upal blizu, ker je menil, da nosijo v gorkih suknjah skrite velike ideale, pred katerimi je on pokleknil v prah. Bili so mu ti ljudje junaki, ki lijo kri za velike ideale. Hodil je po ulicah, kakor v sanjah in niti čutil ni, da sili voda skozi strgane podplate. Kajti njegova duša je hodila v deželi bajk. Takrat se je spomnil Epaminonda, Aristida in Perikleja in ni pozabil Cicerona ki je na visoke obresti posojeval in njegova duša jih je videla, kako so ti nekdanj tudi na pol bosi stopali po modnih Aienah in bojevitem Rimu in bili so veliki možje velenarodnih idealov...

Dragi moj, vse je velenarodnega pomena, vse je za narod in v narodu in iz naroda. Poslušal je može domovinske, ki so živeli ob teoretični ljubezni do mile nam majke in bil je navdušen in močen kakor lev. Veliki lažniki so se mu zdeli prepadeni in suhi ljudje, ker so ga plašili s smrtjo, hitro smrtjo, ki človeka kar čez noč tira pred sodni stol kričeče realnosti ter ga toži nezdravih sanj. —

II.

Umazana, gosta voda se je takrat razlila po svetu. Bila je povodenj, ki je zajela mnogo človeških trupel ter jih tirala dalje. Mnogo se jih je kopalo v tej kalni vodi in nekateri so bili veseli, kajti zdelo se jim je, da ni lepšega življenja od onega v umazanih valovih, ki so jih tako prijetno zibali, da so pozabili na vse, in niso vprašali, kam jih zanese ta gosta voda. Nekateri pa so se skušali postaviti v bran vodovju, pa niso imeli več moči, ker so jo izgubili in vid jim je silno opešal v taki blatni vodi, da niso videli pravega izhoda. Valovi so jih zgrabili in v rokah jim je ostala bilka, za katero so pograbili da se vzdrže, in pluli so dalje v naročje večnosti.

Nekaj ljudi je stalo na bregu in nekateri so si sézuvali težke čevlje, odlagali suknje in klobuke in nameravali zagaziti v sredo kalnih valov in piti blatno vodo v polni meri, dokler bi ne bile izčrpane struge. Potem ko se nasitijo, se bodo ustavili, izlezli na breg ter se ocedili opolzlega blata. Opojna sladkost jim je prešinjala ude in kakor popotniku, ki je zaspal, kradla jim je moči in oni tega niso čutili, ker so bili uživanja pijani in volja njihova jim je docela skopnela. Baš izstopiti so hoteli pa niso mogli: valovi so jih tirali dalje in požirali so v debelih curkih blatno vodo...

Dotedaj se je ognil umazanim valovom. Nekaj ga je držalo in potegnilo daleč od brega umazanega vodovja, da ni videl ljudi, ki so se slačili in hiteli v valove. Nekoč je videl enega izmed svojih biserov in je šel za njim, ker ta biser je bil v njegovih očeh čist in jasen kakor nebeška luč; zato pa mu je njegova duša sledila povsod ter pela mehke napeve ljubezni, ki priklje iz srca mladih, človeških otrok. Takrat se ni umazal in če so ga hotele zlodejske moči tirati na breg gledat življenje umazanih voda, pa se je njegova duša tesno oklenila tega bisera, kajti bil je v njegovih očeh čist in vreden vse ljubezni.

Bile so tihe noči, v katerih diha ljubezen in se odkriva srce sorodni duši, da se ž njo veseli in plaka. Prevelo ga je koprnenje po njegovem biseru in rekel je svoji duši takole: Moram jo videti ter ji odkriti svojo dušo.

O, ti Emilija, ženska lepih oči, plavolasa, vitkega stasa, tisti večer, ko je luna lila svoje srebrne žarke na tihe vrtove, tisti večer, ko je odgostolel zaljubljeni kos in so pozaspale cvetke, tisti večer si ga okradla enega bisera in takrat je prvič strahu vztrepetala njegova duša, kajti zagledala je pred seboj ljudi, ki so se nekoč trudnih korakov vračali, ter mu namigavali, da se tudi on vrne po tisti poti v življenje in morebiti še dalje celo do onega brega in potem morebiti še zagazi v najhujšo povodenj, če ga kdo ne reši.

Divjal je po ulicah, da so postajali ljudje ter povpraševali po njegovem imenu, stanu itd. Dohitel je človeka in njemu ob roki Emilijo in prsti so se mu skrčile v močno pest, s katero bi potolkel na tla tata svojega bisera, da bi se porudečile kamenite plošče tlaka z gorko krvjo.

— Človek! je kričal.

— In ta capin? se je obrnil oni do Emilije in ta se je zasmejala. prav prisrčno, čisto nedolžno, in šla sta dalje.

Dotakrat še, čutil ni, da je ubožen človek, da hodi slabo oblečen v dolge aleje in sledi svojemu biseru, tako idealov poln. Kakor človeku, ki pride iz temnega rova na božji dan, tako se mu je posvetilo pred dušo. Mrene so padle z njegovih oči in oko je zagledalo svet v črnem pajčolanu, zato pa je potočilo solzo spoznanja, s katero mu je tako dolgo prizanašalo, da ga ni iztiralo iz dežele sanj. To spoznanje je sedaj brezsrčni krvnik, ki ga tira vun iz vrta lepih dni, iz krajev lepih visokih misli, za ljudmi, ki so bili potrti in žalostni, ker so izgubili svoje bisere in so šli nazaj v življenje. Tako mlad pa mora umreti takemu lepemu snu in piti iz grenke čaše spoznanja!

— Ljudje, vi ste siromašni, saj se vam vidi, da ste siromašni in vendar ste narod moj, zato vam pomagam, govoril je iskreno in prepričevalno.

Ustavila se je pred njim gruča beraških ljudi, shujšanih obrazov in vdratih oči. Nezaupljivo so gledali nanj, on pa je videl v njih kri sebi sorodno, videl je pred seboj svoje trpeče brate.

— Vi ste moj drugi biser. Prvega sem izgubil. O ne, okradli so me tega bisera in sedaj sem zagledal drugega, ki je čistejši in dragocenejši nego oni, in oklepa se ga duša z vsemi močmi.

— Kdo si? so vprašali glasovi.

— Človek, ki je izgubil polovico srečnega življenja v deželi bajk, in ostalo mu je goreče srce, ki ga poklanja tebi, moj narod! Od tod ne grem, saj vidiš, da bi bila to moja smrt, kajti potem sem na poti za onimi ljudmi in te poti se bojim.

In gledali so začudeni mladega človeka tes ga motrili od nog od glave.

— Mlad si še, zelo mlad! se je glasilo izmed množice.

— Vsak je enkrat mlad; ali niso bili oni, ki so te rešili tudi enkrat mladi?

— Ha, ha, rešili; fant, si li pomislil, kaj si nam povedal. Ti ne stojiš danes prvi pred nami, ki se je predstavljal za človeka rešitelja. Srečno hodi!

— Samo trenotek še; v meni dozoreva velika misel zate, ki si prirastel k mojemu srcu, ki te želim potegniti iz prepada siromaštva. „Začel bom živahno narodno delo“ in reševal te na vseh koncih in krajih.

Posmehovali so se mu ljudje shujšanih obrazov in slabih ponošenih oblek.

— Tako in enako smo že čuli, dragi brat, iz srede svojega naroda. Neštevilne obljube, pa so jih odnesli vetrovi v večno pozabnost; mi smo ostali berači in edino, kar nam je ostalo, je pričakovanje, da se morebiti nekoč brez takih obljub obudi pravica naša v življenje. In mi bomo vstali kakor junak, ki je vzrasel v enem dnevu v močnega atleta in hodili bomo po božji zemlji in zahtevali svoje pravice.

Tako gorko mu je srce plamtelo in govoril je gorke besede do ljudi, ki so bili rojeni na tisti zemlji kakor on, pa ni našel priznanja svojega naroda, ki je že tolikrat čul o lepi bodočnosti, ki ga čaka daleč tam v daljavi...

In mislil je v svoji duši, da so ljudje, ki jih srečava v gorko podšitih suknjah in z zlatimi naočniki, govorili le bajke svojemu narodu in sami niso verovali vanje. On pa je mislil, da nosijo solnčno jasne bisere pod svojimi suknjami in jih je častil tako globoko kot nikogar na svetu. Pa niso delali; velikoveč so govorili sladke bajke tako dolgo, da so pozabili pričetek in pričeli iznova itd. Narod, mili narod, pa je čakal in še čaka. — — —

O, Emilija, ženska lepih oči in še lepšega stasa, prvi biser si bila ti, ki si odšla od njega v življenje ob roki neznanega človeka. Bila si tatica in tvoj spremljevalec tat, ki sta ga oropala za kos sreče v deželi lepih sanj. Sedaj pa so mu vzeli drugi biser in on stoji sredi peščene ravnine in nazaj bo grenka pot. —

Tipal je po žepih svoje suknje in iskal, če ni morda kam vteknil svojih biserov ter zamenjal sanje z resnico. Globoko je posegel doli v žepe in prsti so dotipali nekaj trdega... morebiti... pesek; bogznaj odkod je pesek v njegovih žepih. —

Glasno se je zasmeljal, divje, tako da se je ustrašil sebe ter vprašal tja v neizmerno daljavo, kdo se mu roga tako hinavsško, brzsrčno...

Hitro je hodil; hitreje nego je videl takrat one ljudi, ki so trudni vlekli noge za seboj. Le urno! —

Bedaki smo bili, zelo veliki bedaki, ko smo sedeli ob slabem vremenu pod vrbo žalujko in brenkali na mile strune... Zbogom!

Zasmeljal se je ter hitel za ono družbo, ki jo je srečal nekoč...

Tako široko je bilo razlito umazano vodovje, da se ni videlo, kje so rešilni bregovi. Hitel je kakor človek, ki se boji, da morebiti kaj ne zamudi. — Odložil je suknjo in klobuk, sezul si težke čevlje in planil v sredo umazanih valov. —

Iz „Karlekovih kreatura“.

1. Bitanja.

Da ga ne pače pirovibr ci — a sve bi ih pobrojio za čas, dva — bio bi Ivša ne baš od oka, al pristao. Nije kršan ko gora, nu nije ni patuljak. Srednjeg je rasta a zagazio već u muževne. U kući mu dvoje plaće, a kad i kad se i trećemu svrti suza. Ivšina je gospa, Bože prosti, prava nadžak-baba. Nije ružna, ne. Pristala je, gdje bi rekao, da je i lijepa; ali... Nije prošlo ni osam medenih dana, a cipele su već frkale mjesto poljubaca. Gukali su oboje: „Taj me i taj na te namjerio! Coprnjo!... Ništarijo!... Bitango!“ Ona ostala malena iza majke sirota. Otac joj više gledao u čašu, nego u djecu. J odrasla je pustopašna, bez srca, bez čuvstva. Ivša se na nju namjerio na plesu nekom. Izbirao je prije nje, šetao od cvijeta do cvijeta, miloručio i obećavao. Nosio je i pokazivao svoje tiskane proizvode. Pozivao je „frajlice“ i u svoj stan i pokazivao svoja „scripta“, što ih pisao u sveučilištu. A bijahu lijepa, čista. Bjelina je, znak nevinosti, odsijevala sa svake treće stranice.

— A što je ovo? zapitala ga jedna „frajlica“.

— A, znate, glava me malko bolila...

A ta se glavobolja vukla dugo, dugo. Ivša se stidio kazat, da je slušao predavanja češće u gostioni no u sveučilištu... Da, i plesao je sa svojom i pohvalio se. A ona ga slušala i mislila na udaju. Kad joj obećao, prihvatila, pripovjedila ocu, a on uhvatio za poštenu riječ. Istina, čuo je i otac njezin i ona, gdje Ivšu zovu bitangom — al što za to?

Svijet se zloban osvećuje. A Ivša će učiniti Karijeru. I uzeše se...

*

— Da, gospodo, raditi treba, raditi i žrtvovati se. Mi vičemo uz čašu vina, hvalimo Hrvatsku svoju i ginemo za nju, ginemo... u malenkostima. Značajeva nam treba, čeličnih, prijegornih značajeva i hrvatskog naroda ne će gnjesti više Hedervari ni njegove prilizice.

Mi smo nastavnici pozvani, da uzgojimo Hrvatskoj podmladak čestit i nesebičan. Tako je zborio Ivša već prilično nakićen u veselu i kićenu društvancu. Zborio je dugo i kićeno. Uplitao je lijepe narodne i pjesničke izreke i ukrase. Čovjek bi ga slušao žedan sve uz draški koludar iz podruma P. Smokvine.

A kad je svršio, zaokružio je po družvu. Neki su žamorili, neki odavali oduška potištenome srcu. Milan mu je doviknuo, kad je završio:

— Medice, cura te ipsum.

*

U tijesnoj se ulici sastala tri čovjeka. Ne razabireš od mraka ništa, ne čuješ ništa od zvižduka bure. Da ti se bliže prikučit, čuo bi:

— Dobro si im spleo. Jesi vidio? ... Da, ti ćeš dobiti svoju. Ja sam već napisao, samo ti iskiti malo.

— A ja ću Visokoistoj opširno. Nije vrag, da ...

Hodimo unutra. Noć očiju nema ...

*

Za nekoliko dana neki drugovi Ivšini dobiše ukor od „visokoiste“, da se pod prijetnjom suspenzije ne smiju miješati u javne poslove ... A jedan je list donio gadnu klevetu.

Nagadjalo se, ko je to skuhao. Ivša je najviše bućio! Milan mu otkresao.

— Bitango! To je sve tvoje maslo ...

I bilo je ... A bitanga je čas poslije na ulici prišao k Milanu i uhvatio ga ispod ruke ko najpošteniji čovjek i najbolji prijatelj.

2. Čovjek od riječi.

— Ne mogu, gospodo, ne mogu nikako. Star sam. Posala imam i svojih i briga preko glave. A našem društvu treba čovjek mlad, potpun, zanosan.

Ima ih među vama, gospodo, ima ih dosta spremnih, oduševljenih, koji će društvo naše dignuti na visinu. Ja vam zahvaljujem na povjerenju, na ljubavi, al ne, ne mogu prihvatiti Vaše časti i odlikovanja. Ja sam promislilo dobre, odavno, i odlučio čvrsto i stalno. Još jednom hvala, gospodo, i birajte drugoga.

Ingleski konsul zamukao, a na sijedoj bradi ne sinu „o sunčanu kaplja zraku“, već snažna ruka uze zadovoljno i samosvjesno gladiti bradu. A loko sinulo nekim ponosom i zadovoljstvom i zaokružilo sa suverenskim dostojanstvom dvoranom ...

I započe se izbor — al niko ni čuti o drugom već o ingleskom konsulu ...

A on je iskapio omašnu čašu hladne vode i drhtavim glasom, al snažnim, patetičnim, suverenim, viknuo:

— Ale, gospodo, ne možeme tako. Ja nisam, dijete! Ja sam dobro promislilo. I zadovoljan je, al uzbudjen od ponosa stao šetati dvoranom.

Neko je šanuo: — Nije imao kad čitati leksikona. Inače bi bila druga peroracija.

Buka, žamor sve veći. Baš da će izabrati nasljednika, a ingleski konsul suvereno omjeri sve i krupnim glasom: — Gospodo, je prekidam sjednicu i uričem nastavak za danas osam dana.

Žamor, buka, povici. Al konsul: — Ja sam gōspodār.

Osam je dana minulo. Ingleski konsul prekapao leksikone i brošure, da se pripravi na govor; al sjednicu odgodio za daljnih osam dana.

*

U dvorani je život. Sve se miješa, komeša. Tu se šapće, tu namiguje, tu buči.

Sin ingleskoga konsula oblijeće dvoranom (Jedva mu glavica viri iz dugačkog haljinca. Gotovo bi pomislio, da duhovi nose haljinac.) Dijeli papiriće bijele i crvene s tiskanim imenima. Uhvatio jednoga, nekad glumca, sad ne glumca više — ne na daskah, al da u životu.

— Znete, popovi su se urotili proti mome ocu. Klerikalizam hoće da skvači naše društvo. (A sin konsulov, vulgo Svječića nije ni bio član društva, prem je zalazio u nj i govorio realistički). Treba uništiti klerikalnu zmiju.

A glumac ga slušao i glumački se mijenjao u licu i zafrkavao metlasti brk.

Svječića poskočio (pače njegov haljinac) k vitezu de Obješenjak, koj je zmijskim očima bez misli, bez čuvstva buljio preda se i pomišljao samo kad i kad na tisuće, što će ih skoro dobiti iz Pešte.

— Znete, velemožni, procikta Svječića (inače od viteza bježao ko vrag od tamjana, jer vitez bješe oteo mjesto, za kojim uzdisaše ingleski konsul), znate, stekliši hoće, da istisnu sve nas iz društva, da naše društvo bude stekliško leglo.

— Hm, promumlja vitez, sjetiv se svojih mladih dana i stekliškog zanosa, a Svječića sinu uz debelog opata:

— Prečasni, vaši su se mladji dali zavesti na tanak led od liberalnih smutljivaca. Moj otac, znate, ide uvijek u crkvu. I ja sam onaj... (Svječića se smete. Na crkvu je mrzio. Oca je nazivao opančarom, jer je kad i kad pošao u hram Božji). A debeli opat izvadi list, u kom bijahu ocrtane „kleveti i makinacije“ proti ingleskome konsulu. Svi su članovi dobili taj list (neki su ga zvali smetlištem) dva dana prije sjednice. Neki dobiše pet, neki deset komada. Prikazivanje u listu podsjećalo sa svojim citatima na leksikon. Zato i bijaše javna tajna, da je ingleski Konsul sam pisao članak „klevete i makinacije“. Istaknute bijahu sve moguće i nemoguće krjeposti, sve zasluge i vedro čelo i mirna savjest i pogibelj, što prijeti drušvu.

*

Zvonce zazvoni. Ingleski konsul plačnim glasom, koj predje u patos, stane pripovijedati ab ovo. Uzme nabrajati sve „okolovštine i odnošaje.“ Slušaoci su kašljucali, gdje koji se pogledali ispod oka, neki šaptali:

„Leksikon!“ A on je govorio miješajuć češki i hrvatski, i napokon plačnim glasom uzeo čitati predstavku, kojom ga članovi mole, da ostane u svojoj časti. Po slogu puče nekojim pred očima, da je predstavku sastavio sam — ingleski konsul. Kad konsul zavezao, viknuo glumac: „Živio!“ promrmeljao vitez: „Bravo!“ a neki se samo nakašljali.

Izbor se započe. Bacaју se papirići bijeli i crveni. Kad sve bilo gotovo, ustao ingleski konsul, iskapio čašu vode hladne i plačnim glasom:

— Ale znate, hospodo, znate, teško je to. Ale znate, samo l'jubav i strah, da ne izgubime druž'tvô, znate . . . ja primam . . .

Imao je dva glasa većine: vitežev i glumčev. I razidjoše se. A Svjećica prateć oca ciktaše: — Opančaru, ni zahvaliti ne znaš . . .

X. Y.

Kdo sem, kaj sem . . .

I.

Kdo sem, kaj sem, razrešite
uganko vekovečno!

Kdo sem, kaj sem, osrečite
srce nemirno in nesrečno!

Kdo sem, kaj sem, pokažite
poti mi jasne, zvezde vzore,
podprite z močno mi roko
nogo, ko dalje več ne more.

Kdo sem, kaj sem, ne čujejo
in grejo svoja pota . . .

Kaj njim resnica, luč je mar,
njim mar je greh in zmotâ.

Kdo sem, kaj sem, Ti, daj odpri
oči mi slepe in blodeče!
Usliši mojo bol, maj jad,
povedi me do prave sreče!

II.

Ko čuješ kdaj do jutra
vso dolgo noč,
ko ti na ustih umira
mnog vzdih prevroč,

Takrat nad trudno glavo
se sklanja ti nekdo
in boža mehke kodre
in šepeta sladko:

„Zakaj mi plačeš dete,
brezupno vse noči,
zakaj ne misliš nanjo,
ki v tihem grobu spi

in zate moli, otrok
nesrečni, poteptan:
„Vsaj ti nebo ozri se
na vtrgan cvet in vržen vstran.“

J. Pregelj.

Spomini na „Novo Nado“.

Piše VI. Kraščan.

II.

Sporočaš mi, predragi, da je prvo pismo napravilo nate mučen utis. „Toliko govoriš o sebi“, praviš. Verjemi, da je bilo neprijetno tudi zame; a kaj sem hotel? Naziranje, ki sem je imel za gibanja Nove Nade, in ki je imam danes, sta si kakor noč in dan; če mi je bilo na tem, da me ne zavrneš a priori, sem se te točke nujno moral dotakniti. Tudi nisem smel prezreti nekaterih očitaj, ki na N. N. mečejo temno senco; saj veš, moj dragi, da bi si ne upal pred tvoj strogi obraz, ko bi mi mogel očitati, da smo tedaj „hodili po blatnih stezah... in tratili mlade moči...“

Rekel sem ti zadnjič, da je bila N. N. mrtvorojeno dete; upiraš se temu izrazu in praviš, da pretiravam. In vendar je trditev resnična, kajti to dete živeti ni smelo in živeti ni moglo.

Pedant ne bi bil rad v tvojih očeh, ljubi moj! Pa povedal si mi nekoč, da si kot gimnazijec le z nevoljo prenašal tesni jarem srednješolske discipline — tisto nadziranje in tista obveznost ti baje ni ugajala — toda, kakor si dejal, stvarnih razlogov za to niti takrat nisi mogel navesti, kajšele danes, ko te je življenje brezdvomno prepričalo o nasprotnem. „Wo viel Freiheit, ist viel Irrtum, doch sicher ist der schmale Weg der Pflicht“ (W. T. 4, 2), oponesel se je pretkani Buttler Gordonu, in prav je imel. Če kdo, potrebuje ojnica mlada kri. Ali si moreš misliti racionalno vzgojo brez obveznosti, brez nadzorstva? Ni treba biti pedant, da se to prizna. Zato bi bila N. N. predvsem morala preosnovati srednješolsko disciplino, če je hotela živeti, kajti tedajni in sedanji paragrafi odločno prepovedujejo vsako organizacijo, kaj pa še izdajanje javnega lista! Da bi se bila skrivala vedno? Nemogoče, pa tudi nespametno, kajti le trpko in grenko je uživanje prepovedanih sadov. Nekaj jih je upalo, da si bo stvar priborila pravico javnosti sama. Za organizacijo itak ni treba nikomur vedeti, so sklepali, pa jo je tudi lažje prikrivati kakor izdajanje lista; list pa bo imponiral javnosti, in pritiskala bo na pristojne oblasti, da se nam dovoli. Saj vemo, so dejali, da imajo tak list Nemci (seveda urejevan od profesorjev), da ga imajo Čehi in Poljaki, zakaj ga ne bi imeli Slovenci? Tako smo sanjali. In res je N. N. s početka vzbujala zanimanje in simpatije posebno pri tzv. klerikalcih. Mogel bi navesti par prav znanih imen. Takrat me je to jezilo, danes pa sem vesel. A ko je začela kazati roge, ko so v listu na prav nedostojen način napadli družbo sv. Mohorja, ko je objavila nekaj nenravnih črtic in

zlasti potem, ko je Govekar v „Edinosti“ patetično vzkliknil: „Allons, enfants!“ Čemu razlogi, čemu boji? ... Glejte, srednjeolci inajo svojo „Novo nado“, kjer dominujeta realizem in materializem, kjer se mladina navdušuje za Zolo, Tolstega, za d'Annunzia!“ („Edinost“, nov. 1897) — tedaj so tudi simpatije dijaškega kakor nedijaškega občinstva ginile brže nego spomladanski sneg, organizacijo in list pa je zasegla roka pravice. S tem torej ni bilo nič; N. N. ni smela živeti.

A tudi mogla ni. Kako to? Saj je bila vendar mlado sicer, a žilavo dete krepko zastavljenih udov! Več ko polovica tedanjega starejšega srednješolskega dijaštva v Ljubijani, v Kranju, v Novem mestu, v Mariboru v Celju, v Gorici in v Trstu se je zánjo zanimala pobližje, vsaj po imenu znana pa je bila blizuda vsem, če le niso bili v šoli namenoma gluhi in slepi; prirejala je odlično obiskane shode, oživitvora v Ljubljani — vsaj na videz trdno — organizacijo, izdajala je javen list, kaj smo hoteli še več? In vkljub temu v svoji notranjosti ni imela potrebnih pogojev za življenje. Ves pojav se mi danes zdi velika in lepa fraza, ki se je z njo dalo krasno agitirati, a ko je bilo treba stopiti na realna tla, smo videli, da je to omamljiv in drzen, pa iluzoričen načrt, teorija brez praktične vrednosti.

No dovoli mi, dragi, da ti navedem nekaj misli o tedanjem dijaštvu, preden izpregovorim o namerah N. N. samih. Povzamem jih večinoma iz programa „Braća i drugovi“ (str. 4—8), ki smo ga bili razposlali v začetku šolskega leta 1896/7. Utegne te zanimati tembolj, ker ta ali ona poteza velja za današnje dni istotako, če ne še bolj, kakor je veljala za takrat.

V prvi vrsti — pravi program — naletimo po naših šolah na dijake, ki ne marajo niti misliti na to, ali jih sploh kaj veže na tovariše, ali so si tuji do cela. To so tzv. aristokratje, mladi ljudje, ki so kdoveodkod vsesali vase misel, da so prvi, ker živijo v boljših gmočnih razmerah. Z viška gledajo na druge, v obleki in v obnašanju se kažejo blazirane, o družbi in o narodu govore s ciničnim posmehom. To so bodoči kozmopolitje in renegatje. In žal, dobi se pristnih, sicer zdravih kmetiških fantov, ki hočejo te neumnosti celo posnemati! Sem bi uvrstili tudi one, ki so si z lastno pridnostjo pridobili malo več izobrazbe, kakor je ravno zahteva šola, a se zato nosijo strašno visoko; Bog ne daj, da bi se „ponižali“ do tovariša in mu kaj svetovali! Če pa se vendarle zgodi, zgodi se s tako mogočnostjo, da je to prej razžaljenje negoli dejanje ljubezni. Tudi taki spadajo sem, ki so zadovoljni, da po boljših redih nadkriljujejo dijake slabšega šolskega napredka in svoje tovariše — pozneje pa vse ljudi — merijo po spričevalih, ne po njih pravi vred-

nosti. Postalí bodo sužnji konvencionalizma, etikete in protekcije. — Vsi ti bodo v življenju naduti in osamljeni; prekrizanih rok bodo stali tu in se tolažili, da niso „nizka masa“. Za narod ne bodo delali, ker ga ne bodo mogli ljubiti; nikoli ne bodo začutili, da so dolžni delati ne samo zase, ampak tudi za ljudi krog sebe; pusti in hladni egoisti bodo brez vere v kaj plemenitega, brez volje za požrtvovalno, nesebično delo.

Dobi se jih nadalje mnogo, ki jim je vsako teženje po čem višjem, vsak izraz idealnega mišljenja ugodna priložnost, da kažejo svojo dovtipnost.

Za najlepšo stvar nimajo smisla; pade jim na um dober ali slab dovtip in izbleknejo ga brez pomisleka. In žalostno je, da jih mnogo na tak prazen in polomljen, pogostokrat zloben dovtip dobro stvar obsoja kar slepo in brez razlogov. Ali z dovtipnostjo dokazujejo navadno ljudje, ki so preplitvi, da bi stvar izpodbili načelno; manjka jim tudi resne volje. Vcelem življenju ne bodo poznali prave resnosti in trezno rezsodnosti; brez moške samostojnosti bodo živeli za zabavo in za šalo.

Semkaj bi mogli uvrstiti tudi one, ki že v mladih letih poznajo le lastno korist, lastni gmotni dobiček; že zdaj goje v sebi kali pogubnega materializma, ki jih bo v prihodnje zasušnjil popolnoma. Psihološko spadajo sem tudi tisti, ki se silijo, da bi jih ljudje že zdaj imeli za izkušene, za zrele, za stare; vsako gibanje, ki prinaša kaj svežega, novega, mladega, pozdravijo s porogljivim nasmehom. Zadovoljno žive v atmosferi, ki se slučajno gibljejo v nji; zaljubljeni so sami vase, nikakega zanosa nimajo, brez energije so, brez življenja. Pozneje bodo to nazadnjaki in mračnjaki, pesimisti bodo, mrtvi, sumljivi in nedalavni ljudje.

Priznati se mora seveda, da vse dijaštvo nikakor ne stoji tako nizko; dobi se navdušenih fantov, ki spoznajo, da je treba delati. Pa vendar!

Premnogo jih kratkomalo ne dela, ker so leni. Lenoba je greh velikega dela našega dijaštva. Posledica temu je v prvi vrsti zanemarjanje šolskih dolžnosti. Ko dijak začne mrzeti šolo, ko se mu vtepe v glavo bedasta misel, da hodi v šolo samo zato, ker mora, začne bolj in bolj propadati in naposled mora hočeš nočeš izostati in stopiti v vrsto tzv. mrtvih duš. Njegova notranjost bo postala prazna, izobrazba bo površna, ker bo brez temelja, ki ga poda edinole šola ali pa vsaj skrbna privatna vzgoja. Niti v duševnem niti v gmotnem oziru se ne bo mogel opreti sam náse. Postal bo suženj tuje misli in tuje volje.

Mnogo pa se jih dela boji, ker vedo, da je z delom marsikdaj združenih dosti neugodnosti, včasih tudi osebnih žrtev. Zatekajo se k

namišljenim izgovorom, da se le opravičijo pred samimi seboj, čeprav vidijo, da je stvar dobra in potrebna. Nekaj takih slabotnikov bi tuintam še imelo kaj veselja do dela, pa se v svoji boječnosti ozirajo na desno in na levo: kaj poreko drugi na to? Pri prvi priložnosti jim upade pogum. Navdušijo se hitro, skrijejo pa se za grm, ko se pojavijo težkoče. Ponavlja se to dotlej, da odrevene popolnoma in izgube vso žilavost. Ker pa se morajo z nečim vendarle baviti, začno lumpati. Ta species ima pri nas žal prav mnogo zastopnikov; kaj delajo in kako delajo, je predobro znano; bilo bi nespametno, ko bi o tem izgubljali kaj več besed. Često uživajo pri tovariših celo neke vrste ugled, ko zjutraj pridejo v šolo s krvavoobrobljenimi očmi in pripovedujejo, kako junaško so pretolkli noč. V poznejšem življenju bodo to ljudje, ki je neredno življenje v njih ubilo ves zanos za kaj dobrega. Morda bodo tudi izpregledali, toda otopeli bodo, dvignili se bodo iz tega stanja težko še kdaj, postali in ostali bodo brezkoristni paraziti na telesu družbe.

Dobi se jih, ki sicer uvidevajo zlo in pripoznavajo napake, celo obsojajo jih — a samo obsojajo. Vpije in kriči, da poginjamo, a ne poišče načina, kako bi najprej rešil sam sebe. Pri vpitju in kričanju izgublja zdrav vpogled v življenje, svet začne opazovati skozi naočnice pesimizma; ta mu omami duha, da smatra sebe in narod in celo družbo za izgubljeno. A ne izvira ves pesimizem mladine odtod: eden glavnih vzrokov je pritajeno nečisto življenje, ki predvsem poniža duha, da zavlada nad njim telo; ponižan, oskrunjen, sam v sebi razdejan duh pa ni dovzeten za bogastvo obilne lepote, ki nam jo nudi socialno življenje pa naravni in nadnaravni svet! Še drug vzrok je pogostokrat žalostna resnica, da se nekteri preveč vdajejo iluzijam in fantazmom. Zagrabiti hočejo solnce in ga pritegniti nase, a ko se opečejo, in jih nekoliko potiplje neprijetna vsakdanjost, zabredejo v nasprotje ter sanjajo in tožijo, morda celo pesnijo, da je življenje samo zlo. A ni je bolj žalostne prikazni, kakor če mlad človek le za trenotek potoži, da mu življenje mrzi. In prav mnogo jih je, ki si domišljujejo, da je celo nekaj interesantnega, če »plakajo«; ponašajo se pred tovariši s frazami, ki slabotnim mnogokrat imponirajo.

Vsi ti ne delajo, ker nimajo dovolj odločnosti; niso preizkusili svojih moči, zato nimajo vere vase.

Vendar jih je tudi dosti, ki so se z resno voljo poprijeli dela (t. j. izvenšolskega učenja v prostem času, ki ga ima srednješolec mnogo na razpolago). Pa kakor senca jih navad-

no spremlja mladini svojska lastnost: površnost. Malo se navadno misli, veliko govori. Površnost rodi frazarstvo. Razpravlja o stvareh, ki jih ne pozna; o idejah, ki pronicajo in določajo mišljenje in življenje celih narodov, razsoja na lahko roko z medlimi frazami, pobranimi iz dnevnikov. Pri vsaki pritožnosti pride z njimi na dan, da preslepi druge, da imponira, da prikriva pomanjkanje lastnih misli in praznoto lastne izobrazbe. Ti ljudje se bore z besedami; o kakem globokem, v notranjosti utemeljenem prepričanju ni govora. V življenju bodo to kričali.

(Konec II. p. prih.)

Poetu.

Oj poeta dolgobradi,
Zarathustre duša verna!
Da te spomni na Prešerna,
ne zameri deci mladi:

„Komur pevski duh sem vdihnil,
ž njim sem dal mu pesmi svoje;
drugih ne, le te naj poje,
dokler da bo v grobu utihnil.“

Kakor slavec si jo rezal...
A prevzet od prve slave
si pozabil peti prave,
s slamoj si otrobe vezal...

Leo Levič.

Silvin Sardenko — Oton Zupančič.

Nekaj misli k zbirkama „O mladem jutru“ in „Čez plan“. Ivan Grafenauer.

Dva neodličnejša slovenska lirika sta nam podarila „za potice“ po duhteč šopek iz svojih pesniških gredic, Silvin Sardenko in Oton Zupančič. Sardenko — Zupančič. Nehote sili človeka, da primerja ta dva svečenika na slovenskem Parnasu, da primerja poteze njunih obrazov, izraz njunih oči, zakaj podobna sta si in vendar silno različna, velika samostojna mojstra oba, vsak s svojim lastnim

individualnim slogom, oba velika pesniška talenta, in vendar — zdi se kakor bi videl dva brata, podobna po licu, a silno, silno različna po značaju, zdi se, kakor bi zrl dva enako krasna vrta drug poleg drugega, a v enem rasejo tulipani in hijacinti in orhideje, v drugem pa vijolice, nageljni in lilije.

Oba sta zrasla na slovenskih tleh, v šolo sta hodila pri narodu samem in njegovih pesnih in pri pesnih slovanskih bratov, ob katerih sta si izlikala svoj slog, zajemala svoje snovi, in v tem njunem narodnem duhu je glavna njuna privlačnost, saj ravno one pesni, iz katerih veje oni zdravi prijetni vonj narodne poezije, so najlepše cvetke v njunem pesniškem vrtu.

Najljubši nam je Oton Zupančič tudi v novi zbirki tam, kjer čujemo iz nje one zvoke, ki smo jih čuli iz njegovih divnih „Pisanic“, najraje ga poslušamo, ako nam zakroži kako narodno belokranjsko:

Vzdramila se ljubica,
vzdramile se rožice.
„Dobro jutro, Mandica!“
jo pozdravi rožmarin,
a rudeči nagerlin
nagne se ji prav do ust.

„Čezplan“ 31.

Ali poslušaj ono po Slovenskem tako priljubljeno snov v kresovanju:

— — — — —
pa mu pravi lepa Mare:
„Ljubi mene, mladi Marko,
ljubil boš oči najlepše.“
Pa mu pravi lepa Bare:
„Ljubi mene, mladi Marko,
ljubil usta boš najlepša.“
Nič ne pravi lepa Ana —
zarudela na tla gleda.
Mladi Marko ljubil Ano,
ljubil srce je najlepše.

33.

Tu ni onega osladnega, omlednega tugovanja, onega bolnega svetobolja —

— — rože bolné
naj vrag si zatakne za trak! —

59.

to je zdrava, krepka narodna poezija. Tu ni onega anatomskega seciranja čustev, to je ono kratko in jedrnato izražanje misli, ki je last slovenske narodne poezije, ki več zamolči kot pove in vendar, ko si pesen prečital, ali ti ne zveni v duši še naprej ono, kar je pesnik za-

molčal in vendar povedal, ali ne zveni še jasneje in čistejše, kot bi nam to moglo izraziti najbolj zvoneče, dolgovезno opisovanje čustev? To je Zupančič, ako stopi na tla narodne poezije.

In Silvin Sardenko? Le čitaj ono:

Iz dragih je krajev
priplavala ptička
a nisem je klical,
gotovo da ne.

— — — — —
Pri znamenju lučca,
ki ti si jo vžigal,
ne mora goreti,
gotovo da ne.
Pri znamenju roža,
ki ti si jo vsadil,
ne mara cveteti,
gotovo da ne.

„V mladem jutru“ 47.

Ali ono, tako naivno-narodno:

Svoje cekine
zvezde rumene
šteje nebo
Tinko pastirček,
komaj bi vedel,
kaj je zlato —
Vendar mu zlati
dnevi teko.

17.

Ali ni to oni nežni, rahli dihi, ki veje iz slovenske narodne poezije? Ravno tukaj se vidi, da se je mlajši Sardenko mnogo naučil pri svojem starejšem tovarišu Zupančiču, vidi se, da je silno napredoval, odkar je v „Dom in Svetu“ prvič poskusila svojo mlado moč Silvinova muza. Začetka bolj težka v izrazu, bolj okorna, težje razumljiva, je postala Sardenkova pesen lahka in prožna in gibčna, in ko posluša uho njegove verze, se zdi, kakor bi se šetal po cvetnem gaju in poslušal žuborenje gorskih virov in šepet cvetlic in gostolenje slavca skritega v mirnem grmičevju tam doli ob potoku, ki ga strme poslušajo jelke in bukve in marjetice. To je lahkota in ljubeznivost Zupančičevih „Pisanic“, in vendar to niso Zupančičevi verzi, to je pristna samorasla Silvinova poezija.

In tudi ko zapoje Sardenko veličastno himno v čast Večnega, ko stoji pred važnim korakom v novo, doslej še malo znano življenje, tudi ko poseže v najgloblje globine svojega srca, ostane Sardenko lahkoten

in ljubezniv in resno miren, ostane — Sardenko. A drugače Zupančič. Gibčen okreten in svež v svojih narodnih motivih in v svojih mladinskih pesnih, se mu omrači čelo, ko premišljuje veličastje in grozo smrti, postane njegovo srce nemirno in strastno razburjeno, ko sledi stopinjam moderne simbolike in secesije; skoro bi dejal, da ima Zupančič dvoje osebnosti, dvoje duš — eno ljubeznivo, jasno in mirno narodno, drugo strastno, mračno, nemirno moderno.

In te silne pesniške primere in slike pri Zupančiču in Silvinu Sardenku! Pri Zupančiču „tulijo“ grobovi

šume in tulijo razpokani
kot nenasitna žrela, zevajoča
v polnočni mrak,

Č. p. 1.

mlada njiva prepeva vsa, kakor bi bil kmet škranjčke v brazde nasejal (str. 6).

Kot nevesta z girlandami belimi
opletal je smreko srobot
... s svati priklanja veselimi
okorni se bor ji nasproti (str. 60).
... Med ržjo in med pšenico ...

kot sladke misli mak je razsejan, in pesnik je

„hodil med pšenico ...
in trgal tvoje sladke misli, mak.“

Str. 57.

A ravno tukaj spoznamo Zupančič kot pesnika, ki poje o sebi:

Vi drugi imate ljubice,
vi drugi imate denar,
a jaz — jaz imam po strani klobuk,
pa kaj mi vse drugo mar,

Str. 59.

zakaj v svoji pogumni originalnosti se ne briga dosti, če tudi primere dosti krat niso posebno primerne, a originalne, krepke so in nepričakovane. Umrlega prijatelja brada

„... je zašumela
in trepetala in šepetala
kot nočni gaj ...

k dekletu gre „na božjo pot“ itd.

Ne teko Silvin Sardenko. Originalne so Sardenkove primere in pesniške podobe kakor Zupančičeve, nepričakovane, a vseskozi lepe in ljubeznive kakor vsa njegova poezija. Zupančič se mi zdi, kot bi bil

korajžen razopsajen fant, ki ne gleda na to, če mu uide tudi kaka robata, celo umazana beseda, in se je ne sramuje, Sardenkove primere pa kakor bi slušal besede nežne, sramežljive deklice, ki se boji izustiti le najmanjšo nespodobno besedo. Pa čujmo Sardenka!

„Velika noč“ mu
je z zlatimi
priplala perutnicami
s cveticami bogatimi.

Str. 88.

Na nebu se večernica

živabno smeje venomer
Trepeče kakor lučka v oknu,
ki skrbna mati jo prižgo,
da najde dete pot do doma,
da ni pri srečju mu tesno.

Str. 10.

In ona veličastna himna, ko „mlado jutro moli Gospoda, in večer se Stvarniku klanja, tiha noč pred njim poklekuj“, kjer vidi pesnik celo naravo živo in delujočo, da poje čast svojemu Stvarniku! Toda dovolj o tem.

Podobna v mojsterski tehniki sloga, sta Silvin Sardenko in Oton Zupančič vendar po duhu tako silno različna, „Zupančič z moderno kravato, Sardenko s konservativnim kolarjem,“ kakor je dejal Finžgar. Loči ju povsem nasprotno svetovno naziranje — Silvin globoko religijozen, Zupančič prepojen z modernim, brezverskim duhom

Globoka religijoznost, ki diči Sardenka, religijoznost, ki je proniknila docela vse njegovo mišljenje in čustvovanje, je izražena tudi v njegovih prezijah, saj se čuje kakor posvetitev, s katero daruje pesnik vso svojo prezijo nebeški Materi, ko se pokloni kar začetka Kraljici nebes:

Le v solne kapljico more
roditi vinska gorica,
da tihe sanje zasniiva,
na list se nagne cvetlica.
A jaz se k Tebi zatekam:
Češčena bodi Kraljica,
Ti solnce mojega dneva,
Ti pokoj mojih noči.

Str. 1.

Poglej le one veličastne „molitve“, v katerih se cela narava s pesnikom klanja svojemu Stvarniku, izmed katerih je druga „večer se Stvarniku klanja“ pač najlepša v celi zbirki.

Ta mir, ki ga Božje zvezde razlivajo na svet, ta mir kraljuje tudi v srcu pesnikovem; s tem mirom, ki temelji na trdnih neomajnih verskih načelih, so tudi prepojene njegove poezije, in ona ljubeznivost, ki diči Sardenka, da ga moremo imenovati najljubeznivejšega slovenskega lirika, ima svoj vzrok ravno v tem svečanem miru, ki vlada v srcu pesnikovem:

Tudi v mojem srcu diha

— — samotni mir

(79.)

Le čitaj „božično pravljico“ in videl boš, kje zajema pesnik ta svoj notranji mir:

In senci sta se k Bogu vračali domov

odeti v rajski svetočnoči blagoslov.

32.

Preberi „Bajdo“ (25) ali „o milostljiva“ (14), poslušaj, kako „poslavlja dragi se od drage“, ki se tolažita:

Naj stokrat nas razdruži čas

naj tisoč loči nas bregov:

povsod nas druži Materin

objem in blagoslov.

(10.)

Povsod oni mir izvirajoči iz globoke religioznosti, ki kljubuje človeški bedi in bolesi, In tudi on, ki je „zapuščen nikomur brat“, ki ne mara nihče na svetu več zanj, kakor ona vdova, ki hoče v Savi končati svoje trpljenje in na „mehkih pernicah“ Savinih valov najti mir tudi on najde mir tam, kjer ga pesnik najde: „Pri Materi božji na Gori“ naj išče leka „in zdravo bo srce.“ Saj „le Ona gleda še za njim“, za takim nesrečnikom.

Brezmadežna

iz znamenja,

s pogledom zre ga milostnim

In tudi žalost in pregreho človeško gleda pesnik s to svojo religioznostjo, s tem svojim mirom, ko opominja palo deklico, in ko utolaži srce zapuščene neveste, ki hoče z zapuščeno mamico moliti.

za nezvestih src svetost

za mladostnih src modrost,

(98).

A ni to samo navadna religiozna poezija, nekaka požlahtnena cerkvena pesem, ne, to je življenje, polno, resno človeško življenje, kakor je vidi in čuti le pravo, rahlo pesniško srce. Kako divno nam opisuje pesnik svoje slovo od mladosti:

in mladost je

Z mehko si segla ročico
v mojo tresočo desnico,
z mirnim si segla pozdravom
v moje nemirno srce.

„med gomile zelene
večno — — legla počivat.

39.

Kako pretresljivo nam slika človeško bedo v „kruhek spi“ in
„heračia Bajda“, nesrečni zakon v „ribiču“:

Polž iz meje mu je kazal
dva rožička tenka:
Jaz gospod sem v svoji koči
v tvoji je pa ženka.

73.

ali bedo balkanskih bratov:

Novice moje so strašne:
z balkanskih vračam se gora,
kjer verna srca krvave —

— — — — —

9.

In kako lepo nam opeva boleost zapuščene deklice, ki toži
zvezdicam:

Jaz pa pod vami sem,
daleč pod vami sem,
dušo mi trgajo
bridke reči.

Dala sem prstan zlat,
godec in drug in svat,
vsi so že čakali
sladkega dne.

Cerkev ozaljšana,
miza podaljšana,
vse je pripravljeno —
ženina ni — — —

90.

Toda kaj bi še dalje našteval. To so umotvori, kot jih je mogla
ustvariti le prava pesniška duša, napojena z roso krščanskega naziranja.

A Zupančič povsem drugače:
Predaj se vetrom — naj gre kamor hoče!

Čezplan, Motto.

Jaz, bilka nemirna na polju,
trst v vetru omahujoč.

Čezplan, 90.

Dà, „bilka nemirna, trst v vetru omahujoč“ je Zupančičevo svetovno naziranje; napol panteistična, napol materijalistična, nekoliko — verska, mešanica vsega in ničesar je njegova življenska filozofija. Prav v panteističnem smislu opeva slavo morja, ob Kvarneru“:

Ti morje, si starejše kot sveti križ —
— — — — —

Bo jaz en ljudi te ustvarila ni.
veličanstva ti hlimba podarila ni,
ti si od pradavine!

Ti morje si močnejše kot sveti križ,
ti počesh vernih krvnikov,
brez vnetih pomočnikov
ti samo v svojem imenu moriš . . .

— — — — —
ne bojiš se pravice, postave . . .

— — — — —
Pozdravljam te, velika volja,
pozdravljam te, svobodna moč!

89—90.

Križ, znamenje božje ljubezni in usmiljenja, odrešenja človeškega rodu, je tedaj pesniku — zastava moralne čete, „vernih krvnikov“! Črtomira zaničuje kot slabotneža, ker je — junaško zatajil samega seba in — postal kristjan in svečnik:

In iz groba je ostal
on ki je pal
ne od meča, od lastne nemoči —
— — — — —

„Tu leži na tla in grizi zemljó,
otruj ves dom s svojo robsko krvjó!“
In zagrizel se v rodna je tla volkodlak —
to bil je Črtomir, naš junak.

106.

In tako poje Zupančič ob stoletnici Prešernovega rojstva! Ako je to pot, po kateri hoče „naprej“ mladina, kateri je zapel pesnik ono bojno „pesem mladine“, ako je to pot do onega dneva „vseh živih“, ki naj napoči Slovincem, tedaj ne bo srečen dan ta „vseh živih dan“.

Ali se moremo potemtakem čuditi, ako se vleče neka frivolna, blasfemična poteza skozi njegove poezije, da pesnik ne pozna nobenih zakonov, tudi etičnih ne, kakor morje, ki ga poveljuje, da

Ti samo si pišesh zakon svoj.
— — — — —
tvoj zakon je tvoja volja. —

90.

Ne zdi se nam tedaj čudno, da se pesnik ponaša proti svoji „dragi“ :

Draga, kaj je greh ?
Kaj je greh in kes ?
Jaz ga ne poznam !
Jaz poznam le svojo srečo
in ljubezen svojo v duši . . .

49.

Pesnik je dal slovo veri, obrnil se je proč od krščanske ljubezni in pravice, hrbet je pokazal večnim idealom, in v njegovi duši je postala tema in pesnik tava v polnočnih temah, saj toži :

Oh kako mi mladeniči hodimo
po blatnih stozah
ah kako mi mladeniči bledimo
in tratimo mlade moči. — —

75.

Ko pa vidi pesnik to temo v svoji duši, to noč v svojih prsih, ko spozna da „srce je prazno, srečno ni,“ se spomni svoje mladosti, ko ni bilo tako, kot je sedaj, in njegovo srce zahrepeni po srečnih otroških letih, po mladosti, ki ji kliče :

— — — — —
vrni se, vrni mi !
Vrni se z radostjo svojo,
sanjami, nadami
z lahkovernostjo otroško — — —

Bolje bi pač bilo, da bi bil dejal „z vernostjo otroško“. A ker te vernosti ni več :

v moji duši so ostale
sence iz polnoči —
kje so zarje, da bi pregnale
te sence iz polnoči ?

22.

Ali ta zarja ne mara priti. čeprav kliče pesnik svojim strelcem „naprej!“ da bodo pripravljeni na „vseh živih dan“. Zaman tudi v zdihuje, da :

— — viharjem bi dal svoje črne strasti
in v morje bi potopil bolesti,
da mi duša očiščena v solneu živi,
polna jasne, ponosne zavesti !

83.

Prej se ne bo iznebil strasti in bolesti, prej ne bo njegova duša očiščena, prej ne bo prišel pesnikov „vseh živih dan“, predno se ne

vrne v svojo mladost „z vernostjo otroško“. „Vseh živih dan“ je tam, kjer Kristu

milost, milost kaplja iz oči,
in odpušcanje kaplja iz oči — —, 68.

pesnikov vseh živih dan bo vstal, ko bo pesnik

tu pal — — na kolena in jecjal
molitve davno zabljene, 68.

ko ne bo moral več peti o sebi:

In kadar stoji pred nami Bog,
le napol si otresemo prah
od nečistih nog
in brez kesanja, pokore
mu skrunimo svete dvore. 76.

Velika pesnika sta oba Silvin Sardenko in Oton Zupančič, brata sta si, a drugi, starejši brat mora šele najti pot iz temine, v kateri še tava, pot iz labirinta blodenj, v katerem blodi njegova duša, potem se bomo mogli šele nemoteno radovati cele njegove ponosne pesniške osebnosti, dočim moremo sedaj občudovati samo njegovo silno pesniško moč, njegov blesteči talent in bogate njegove zmožnosti.¹

¹ Samo še o Cankarjevi kritiki Sardenkovih pesni v Slovanu II. str. 92., ki sem jo dobil pred oči, ko so bile gornje vrstice že spisane, je treba da opomnim par besedi. Cankar je seveda ves zaljubljen v svojega prijatelja Zupančiča in se kar zgraža pri misli, da bi kdo Sardenka primerjal z Zupančičem. In v tej svoji slepi ljubezni pretira slabe strani Silvinove — a vse ni slabo, kar ima Cankar za slabo — ravnotako, kakor pretira pomen Zupančičev, ne videč tudi Zupančičevih slabih verzov. Ona beseda: „nihče, ki je bral eno samo kitico (!) njegovo, ga ne bo žalil (!) tako zelo, da bi mu rinil (!) za tovariša ubogega (!) Silvina,“ kaže to dovolj. Ne maram pretirati kakor Cankar, a zamolčati ne smem, da Cankar s pohvalo zre na pesmi in verze Zupančičeve kakor n. pr. na silno krepko, a vendar ne preveč poetično „vprašanje“ str. 23., „o suši“ str. 35., „v slovo“ str. 37., „konec pesni“ str. 54., silno prozajični konec sicer lepe „gozdne idile“ str. 60. i. t. d. Seveda „prijatelji“ bodo rekli, da je to krepko, sarkastično, ironično itd, poetično pa le, ni! Kar se tiča izreka Cankarjevega, „kjer se začnejo deminutivi, da tam poezija neha“, naj se pa Cankar malo premisli, zakaj sicer bi bil primoran obsoditi svojega prijatelja Zupančiča (glej „Pisanice“!) še bolj kot „ubogega“ Silvina. Naj se mu tedaj Zupančič „resnično smili“ in naj nikar ne govori tako — nepremišljeno.

Pismo gosp. Kaftaniću.

Le li uopće „Hrvatska“ potrebna? Tako Vi na sjednici istarskog kluba 24. siječnja o. g. G. predsjednik Vas, ili ako hoćete nas, ja zgodno opomenuo, da to ne spada ovamo t. j. u klub. Vaše pitanje dokazuje, da je u stanovitom krugu pitanje o potrebi „Hrv. katol. akad. društva „Hrvatska“ u Beču“ još, uvijek na dnevnom redu ili barem u živoj uspomeni, ali neriješeno. Zle namjere ne spočitavam ipak nikomu. Uzimljem, da se radi o stvari, pa evo Vama i Vašim sumišljenicima kratkog pojašnjenja.

Izvolite se ponajprije sjetiti, što je društvo uopće. Društvo je skup osoba, koje zajednički teže za nekom stalnom svrhom. Društvo dakle nije, ne može da bude samo sebi svrhom, nego je sredstvo za postignuće neke više svrhe n. pr. trgovačke, domoljubne, vjerske Sredstva moraju da se ravnaju prema svrsi, pa se prema svrsi i mjere: Što je svrha viša, viša su i sredstva; što je svrha plemenitija, plemenitija su i sredstva, pa hoćemo li da teoretično odredimo vrijednost nekoga društva, moramo gledati koja mu je svrha. Kažem teoretično, a da to nije prazna riječ slijedi iz toga, što uz prava načela (teoriju) praksa može da bude dobra t. j. dobra je i praksa, ako ju volja provadja. Nije n. pr. dosta biti katolikom i znati prava načela (— koliki ih ne znaju!), nego treba po njima i živjeti. Dok uz kriva načela ne može da bude dobra ni praksa, pa ni uz najboljuvolju. Kratko se to kaže: kakva svrha, takva sredstva t. j. takvo društvo.

Primjerite sada na naše prilike. U društvu ide sve lakše, jer što ne može jedan, učinit će dvojica, trojica i t. d. Zato se na sve strane i osnivaju razna društva. Što se pak dozvoljava svima, za što da se ne dozvoli katolicima? Tu se krije žalac liberalne zmije. Iz tog skrovišta vreba liberalizam, da kratkovidne ljude koječim zaslijepi i odvra ti njihov pogled od njihove prave konačne svrhe. Zabavlja ih sitnicama, da im ogorči bližu budućnost i naprti vječnu propast. Priznati pak moramo, da se mnogi dadu zaslijepiti. — Ako se društva dozvoljavaju i preporučuju svima dozvoliti i preporučiti se moraju i nam katolicima. No poznato je svima, da su liberalizam i dosljednost oprečni pojmovi: za se traži sve, a drugomu ništa.

Reći ćete, da iz dozvole preporuke ne slijedi ješte potreba. Imate pravo, jer dozvola i preporuka spadaju više u teoriju nego li u praksu. Prijedjimo dakle na stvar. Ovdje živi množina hrv. katol. djaka, da se odgoje i usposobe za rad u korist svoga naroda; treba im dakle, da tu svrhu lakše postignu, i hrv. katol. akad. društvo; dakle je „Hrvatska“ potrebna. Budući da je liberalizam mnogima užasno pobrkao pojmove, pojasnit ćemo prednjake (pre-

mise) u našem zaključku. Ovdje živi mnogo hrv. katol. djaka, samo moramo priznati, da ih je većina zadojena liberalizmom. Nijesu imali nigdje svoga katol. društva, pa ih liberalizam obmamio za sobom. Obmamio, da, jer odrekao se vjere otaca svojih, a ne znaju zašto. Ako znaju, nek i nama kažu, ali ne samo kažu nego i dokažu. Hvala Bogu, svi nijesmo liberalci, i nama neliberalcima trebalo je neliberalno t. j. katol. društvo. Za sada Vam ovoliko dosta na ovomu mjestu.

Hrv. kat. društvo „Hrvatska“ bilo bi nepotrebno, kad bi kakvo hrv. katol. društvo već prije opstojalo kao što su nepotrebna mnogobrojna hrvatska društva, koja su se ove škol. godine podignula. Sva bi naime mogla biti klubovi n. pr. u Zvonimiru; ta njegova pravila s pečatom domoljublja tako su uređjena, da primaju poda se sve moguće smjerove osim vjerskoga, i s tim dakako klicu pravdanja i nesloge, kakva se krije u svakoj liberalnoj ustanovi. Vjerskoga ne mogu da obuhvate, jer vjera je nad domoljubljem. Budući pak da je vjera nad domoljubljem, a vjersko se pitanje u „Zvonimiru“ guši t. j. potiska u kut, slijedi, da „Zvon.“ zapuštajući taj najviši i najbolji idejal svojih članova neizravno ga guši, a na prvo mjesto diže narodnost dajući tako stvarima obratan red t. j. narodnost pa onda vjera. Vidite li apsurd? — Ali dok smo uvjereni o Božanskoj objavi naše sv. vjere, dok smo katolici, i dok sudimo zdravim razumom ne možemo dozvoliti, da je narodnost pred vjerom. Narodnost se odnosi prema narodu, a vjera prema Bogu, što je dakle više? Ovdje Vam je i razlog, zašto se katolici nijesu mogli odlučiti, da budu klub u „Zvonimiru“, nego su morali osnovati posebno društvo.

* Kazasmo, da se društvo mjeri prema svrsi, kojoj služi. „Zvonimiru“ je svrha „dom“, a „Hrvatskoj“ „vjera i dom“. Sudite sada sami, koje je društvo bolje, više, plemenitije, pa prema tomu, koje je potrebitije.

Mnogi misle, a možda i Vi s njima, ne shvaćajući stvari kako treba, da svaki mora nešto žrtvovati pa da bude sloga. Zaista, lijepa misao. Ali koliko ih promisli, što se može, a što se ne može žrtvovati? Kamo ćete veće sloge nego izmedju Hrvata i Mađjara, ako Hrvati popuste što Mađjari traže? Dokle će pak ići popuštanje s hrvatske strane? Mislite li, da će se Mađjari zadovoljit s pojedinim komadima? Ne! Oni će tražiti za se uvijek nešto, čemu još kod Hrvata ne zapovijedaju. Smirit će se tek onda, kad se Hrvati posve pomadjare¹. Posve isti, da, još oštrij je spor izmedju vjere i liberalizma. Liberalci bi se smirili tek onda, kad bi našu sv. vjeru posve izbrisali. Tko ne misli dosljedno, reći će, da liberalci traže samo nešto, malenkost. Nipošto! U našoj vjeri, pazite vjeri (!) nema malenkosti. Sve vjerujemo, jer je Bog objavio,

¹ Govorim radi poredbe s narodnoga stanovišta t. j. bez obzira na vjeru, koja čuva svakomu svoje pravo.

ja tko prezre „nešto“, kaže: u tom Bog nema pravo! A što to znači? Opetujem dakle: Sve ili ništa, katolik ili liberalac! Ili — ili. trećega tu nema osim nedosljednosti ili neznanja.

A što znači popuštanje? Ili mislite, da je na liberalnom osnovu kakva stalna sloga moguća? Kratko iskustvo Vašeg boravka u Beču moglo Vas je o protivnom posve uvjeriti. Ako to nije dosta, izvolite pogledati na politički život u domovini.¹

O potrebi društva „Hrvatske“ mogao bih Vam iz lanjskih zgoda i nezgoda jošte koješta pripovijedati, no za sada mislim, da još ne trebam. Izvolite pročitati starije, ako i „vrlo luknjave“² Zvonimirove zapisnike, a što Vam bude nejasno, neka Vam rastumači koji stariji član. Gosp. urednik „Zora“ mi kaže, da ne bi za sada ni primio više. (Tako je! Uredn.)

Time svrših. Ako mislite, da se varam, izvolite me podučiti, bit ću Vam zahvalan. Ako mi što izvolite pisati, nastojte, da pismo dobijem, jer nekomu nešto pisati, a dotičniku toga ne poslati nije pristojno. Uvjeran sam, da će istina toli potrebnom hrv. katol. akad. društvu, „Hrvatska“ u Beču samo koristiti.

Beč, 26. siječnja 1904.

Iv. Butković.

Glasnik.

Pomenljiva desetletnica. Ob letošnjih velikih počitnicah bo preteklo deset let, odkar se je ustanovila „Danica“. Ta je začela zbirati slovenske katoliške dijake, in da obstoja danes tako lepa organizacija katoliško mislečega slovenskega dijaštva, to je njena zasluga. Kdor to upošteva, ve, kaj je „Danica“ in lahko mu je spoznati njen veliki pomen za slovensko dijaštvo in slovensko javnost, tembolj, ker se že kažejo sadovi njenega delovanja v domovini. Kakor

smo čuli, namerava „Danica“ praznovati o letošnjih počitnicah (avgusta) kar najslovesnejše svojo desetletnico. Upamo, da bo takrat slovenska javnost pokazala, da umeva pomen „Danice“, ter po svojih močeh pripomogla, da bo to slavlje res pravi triumf katoliške misli med slovenskim dijaštvom — v slovenski Ljubljani. *M.*

„Slovenija“ se jezi. Baje je „Slovenija“ zelo vneta za „delo med narodom“. V ta namen hoče združiti vse

¹ Srav. Zora, 1903, sv. I. str. 13.

² Tako ih nazvao g. P., koji je čitao na sjednici „Zvon.“ u veljači pr. god. jedan tako „luknjavi“ zapisnik.

slovensko dijaštvo, da še celo „Savane“, o katerih sama priznava, da so samo destruktivni element in da imajo na programu „ne-delo“ kakor se je izrazil nekoč prav ugle den „Slovenijan“. Zato ji ni nič prav, da „Danica“ ni poslala nobenega zastopnika na njihov sestanek, na katerem naj bi se obravnavalo o snovanju ljudskih knjižnic. Pač neupravičena jeza! Dogodki pri zadnjih demonstracijah za slovensko vseučilišče, ko je Slovenija igrala skrajno klavno ulogo, in sploh celo delovanje Slovenije po znani secesiji liberalcev je tako, da moramo reči — „Slovenija“ je v besedah veleradikalna, kadar po je treba to v dejanju pokazati, se pa vsa radikalnost izpremeni v dim. Naj se „Slovenija“ resno poloti dela, pa jo bo „Danica“ rada podpirala, ako ne bo to delovanje nasprotovalo njenim načelom. Torej tudi od tega je odvisno. Saj je gotovo vsem še dobro v spominu, kako stališče je zavzela „Danica“ na zadnjem vseslovenskem dijaškem shodu v Ljubljani, in tega se drži tudi danes še. Ravno glede delovanja za ljudsko prosveto, moramo biti skrajno previdni. Ta mora stati na krščanski podlagi. In v to organizacijo vlačí „Slovenija“ tudi „Savo“. In tu naj sodeluje katoliško dijaštvo?! Nikdar!

„Danica“ in „Zarja“ lahko veliko storita za ljudsko prosveto tudi na svojo roko, morda več kot vse ostalo dijaštvo. Nam stoje na razpolago brezštevila kat. izobraževalna društva, po katerih nam je mogoče priti v dotiko z narodom kadarkoli in kjerkoli ho-

čemo. Te velike prednosti, katere drugemu dijaštvu ne more dati nobena še tako dobra organizacija, se mi dobro zavedamo ter je vemo tudi upoštevati in — uporabljati. Zato pa lahko mirno zremo na vsa mogoča posvečevanja naših svobodomiselnih in radikalnih kolegov, ter mej tem, ko oni besedičijo, mi delamo. Precej izobraževalnih društev — zlasti na Koroškem — je plod našega dela — mej njimi na Dunaju „Straža“, ki naravnost krasno uspeva. Tako mi delamo, in veselimo se, ako tudi druge vidimo, da delajo. Zato želimo „Sloveniji“ iz srca mnogo uspehov, samo gleda naj da bo njeno delo, ako sploh pride do dela — narodu v korist ne pa v škodo. Toliko v pojasnilo, kajti: clara pacta, boni amici.

V. M.

„Slovenija“ ni proti veri. Kedar „Slovenija“ agitira mej dijaki, vedno zatrjuje, da ni proti veri in da je edino pravo akademično društvo, ker povdarja le narodnost in se ne ozira na razne strankarske prepire. Dobro! Ali je kdo veren ali ne, kažejo dejanja. Kako pa se vjema z besedami Slovenije dejstvo, da je priredila letos ples 24. februarja, torej v postu? Seveda to ni nič tacega, kar bi moglo žaliti „nežni“ verski čut radikalnih Slovenijanov.

Še lepše je pokazala Slovenija svoje versko naziranje 14. t. m., ko se je oficijelno s trakovi v zelo velikem številu udeležila v ruski cerkvi pravoslavne službe božje za zmago ruskega orožja v Aziji. Mi nimamo nič proti temu, ako tudi Slovenci pokažemo svoje simpatiji za Ruse vendar tak način

je nedopusten. Ali „Slovenija“ ne ve da se pravi to, kar je storila, naravnost zatajiti svojo vero?

To sta dej-tvi, ki se ne dasta utajiti. R. dovedni smo, kake konsekvence bodo izvajali iz tega oni „Slovenijani“, ki so res verni. Slovenski dijaki pa naj, dotičnemu, ki bo še kdaj agitiral za Slovenijo češ, da ni proti veri, vržejo ti dve dejstvi v obraz. Ako pa še ne bo utihnil, potem naj vedo, da imajo pred sabo — hinavca!

Muslimansko društvo „Zvezda“ u Beču. Čitamo u hrv. novinama o osnutku novoga muslimanskoga društva „Zvezda“ u Beču. Tako je! Svakomu svoje! Naša liberalna braća mogu da se vesele. Ne znamo, što će reći „Zmaj od Bo-ne“, ali hoće li da bude pravedan, mora reći, da ima „Zvijezda“ barem neki idejal te da je za to bolja od njega. Pošto pobiže o ovom društvu ništa ne znamo, ne izrečemo suda, ali naše t. zv. liberalne katolike nikamo, neka promisle št god o svom stanju.

Italijansko vseučilišče. Kakor pričajo različni časniški glasovi, bo v kratkem to vprašanje rešeno — seveda ugodno za Italijane. Vsak dan je pričakovati dekreta, s katerim bo vlada preme-tila italijanska predavanja iz Juomosta v Gorico ali pa v Trst. S tem bi bil storjen prvi korak do celotnega vseučilišča.

Zdaj, ko je to vprašanje skoro definitivno rešeno, je pač umestno, da se Slovenci vprašamo, kaj smo pa mi dosegli. — Nič! Naši protesti so toliko izdali kot nič! Vse kaže, da bo italijansko vseučilišče stalo na slovenski zemlji.

Iz tega lahko vsak uvidi, kako pravična je vlada nam nasproti in koliko je držati na „obljube“ kacega ministra.

Uspeli Italijanov pa kažejo, po kateri poti naj skušajo Slovenci doseči to, kar parlamentarnim potom ne morejo. **Slovenski dijaki, storite svojo narodno dolžnost!**

Radikalni (!) listi bo baje ime novega dijaškega lista, ki bo začel — kakor se govori — izhajati okoli Velike noči. Za sedaj se držimo povsem v rezervi. Ko nam pride list v roke, bomo o njem kaj več izpregovorili.

Kdo je kupljen. — Javna tajnost v dunajskih dijaških krogih je, da je dr. Tavčar podaril „Savi“ 1200 K. Tako velik dar od ene same osebe in to na enkrat, daje mnogo misliti. Kdo se pri tem ne spominja one bajke o kupljenih „Dničarjih“?

Družba sv. Mohorja. Zopet je tukaj čas, ko se nabirajo udje za to vse-lovensko družbo. Dolžnost vsakega slovenskega dijaka bi bila, da je njen ud. Vendar je primeroma le malo dijakov vpisanih. Vsak dijak naj ima toliko narodnega ponosa v sebi, da agituje za družbo pri svojih znancih v svojem domačem kraju. Slovenski dijaki! To društvo je za nas največjega pomena, za to pa na delo, da se bo še bolj razširilo mej ljudstvo!

Listek.

Dopisi

iz dijaških krogov.

Iz Novega mesta. — Zopet smo doživeli v našem malem mestu majhno dogodbico, katero Vam poročam, ne toliko radi tega, ker bi bila bogve kako važna, pač pa zato, ker nam je nov dokaz olikanosti in domišljavosti naprednega dijaštva. Stvar je ta. Skoro vse novomeško dijaštvo, po večini sinovi tukajšnjih uradnikov je zlezlo v Tavčarjevo „Savo“—Ker smatrajo samo sebe za inteligentne, menijo da imajo tudi samo oni pristop v Narodni dom, kjer se zbira novomeška elita. Kvečjemu bi „dovolili“ milostno dostop še „Sloveniji“. Toda, o predrznost! Na Silvestrovo veselico v našem Narodnem domu sta prišla tudi dva člana kat. akad. društva „Zarja“ v Gradcu seveda z društvenim trakom. To pa je grozno ujezilo navzoče „Savane“:

— O vruga! „Daničarji!“

Ko so se nekoliko umirili po prvem strahu, brž teko k predsedniku „Narodne Čitalnice“, naj zapove navzočima Zarjanoma, da odložita trakove ali pa zapustita dvorano. Predsednik g. svetnik Gandini pa jih je zavrnil, češ da tega ne more storiti, ker pripada dobro nad polovico članov Čitalnice katoliško narodni stranki in se Čitalnica tudi ne more postaviti na tako strankarsko stališče. Užaljeni po tej zavrnitvi, so „Savani“ sklenili, da se ostentativno ne udeležijo plesa, ter se posvetovali v garderobi, kaj naprej storiti, dočim sta omenjena člana „Zarje“ v dvorani nemotena plesala. Videč, da jih vsa njih domišljavost ne more rešiti iz zadrege, so se nekateri po polnoči, pozabivši svoje sklepe, vendar udeležili plesa, menda iz same nevoščljivosti, da ne bi plesali sami „Zarjani“, — ter se sukali v „klerikalni“ družbi pozno v noč, ker ni šlo drugače. In tega veselja jim ni kalila niti zavest, da si „Zarja“ in „Danica“ pridobivata vedno več ugleda in da liberalnemu dijaštvu vedno bolj zmanjkuje terena, kjer bi mogli uganjati svoje neumnosti.

Pristavek uredništva. — Takih slučajev ima zgodovina naših bojev s svobodomislnimi akademiki vrlo mnogo za zaznamovati, posebno v zadnjem času, kar se je ustanovila „Sava“. Tako so na Dunaju poskušali že večkrat kaliti mir v „Zvezdi“. Rezultat je bil, da so oni sami leteli iz „Zvezde“, dočim je „Danica“ le pridobila na ugledu. Gospode srednješolce, zlasti bodoče abiturijente pa opozarjamo, naj podobne anekdote pazljivo zasledujejo in o njih premišljajo, kajti tu se najboljše pokaže, na kateri strani je pravica, na kateri pa strast in — neumnost.

Hrvatski akademiki v Ljubljani. Da bi se zahvalili za simpatije, katere smo Slovenci kazali Hrvatom povodom lanskim viharnih dni, ko se je hrvatski narod boril proti madjarskemu nasilstvu, so sklenili hrvatski visokošolci prirediti v Ljubljani koncert v korist družbi sv. Cirila in Metoda. Izleta se je udeležilo okoli 60 visokošolcev. Ko so hrvatski visokošolci na kolodvoru izstopili, so zapeli Slovenci „Liepa naša domovina“, nakar je pozdravil goste inenom „Glasbene Matice“ g. nadsvetnik Svetek. Hrvatje so se zahvalili s slovensko pesmijo: „Pozdravljam te, gorenjska stran!“ V imenu slovenskih visokošolcev je govoril g. Kandare. Zahvalil se je predsednik hrv. akad. društva „Mladost“ gosp. Miško Derkos, povdarjajoč, da postaja vez mej slovenskim in hrvaškim narodom vedno tesnejša. V imenu Ciril in Metodove družbe je pozdravil goste g. prvomestnik Tomo Zupan. Popoldne je priredila mestna občina hrvatskim visokošolcem obed. Zvečer, se je vršil koncert, ki je zelo lepo uspel. Drugi dan zvečer se je pela v gledališču na čast hrvatskim gostom opera Petar Svačić. Žal, da so morali hrvatski gostje tako kmalu oditi. Upamo pa, da se nismo zadnjikrat videli v beli Ljubljani.

Ironija. Novine se prepiru, čiji je Dubrovnik. Je li hrvatski, srpski, hrvatsko-srpski ili srpsko-hrvatski. Nedavno mi dopade šaka svjedodžba zrelosti dubrovačke gimnazije i njezin prijevod na njemački (s 2 krune

biljega!) Treba no ime znati, da „naše“ (!) bečko sveučilište ne prima spisa nego u njemačkom jeziku, zato treba sve dokumente prevesti na njemački i dati prijevod zakonito odobriti. Preda mnom je svjedodžba i odobren prijevod, ali tko će jamčiti, da je potvrditelj točno-ti prijevoda autentičan? Evo ovako: „Si attesta essere autografa . . . J. R. Tribunale circolare Ragusa, 24. Novembre 1903. — L' i. r. consigliere aulico, presidente Svellio m. p.“ — Pečat: „C. kr. okružno sudište Dubrovnik.“ — „J. R. Tribunale circolare Ragusa.“ Čiji je dakle dubrovnik? Službeno se eto kaže talijanski! Ali kad bi se mjerilo jednakom mjerom, morala bi se i ova talijanska „Si attesta . . .“ prevesti na njemački, pa onda ovjerovati, pa i t. d. . . Ako i nemamo ministra pravde, na papiru smo ipak svi jednaki, pa zašto nam se ne da, što nam po Božjem i ljudskom pravom ide: slovenska univerza u Ljubjani i hrvatska u Zagrebu? Slovenske ne daju, u Zagreb nas ne puste! Ali tako hoće njemački Moloh. Prije je vladalo tjelesno ropstvo, danas se tjera duševno, a sve u ime civilizacije, jednakosti, slobode. Pa da nije liberalizam prava blagodat! . . . Ali nesrećno stanje je tu, zato svjetujemo mladim drugovima, neka svjedodžbe prevadjaju ovjke, gdje će im se u slavenskom djelu prijevod odobriti besplatno: bez biljega. — Da Dalmatinci rado talijančare, znade svatko. Ptica se pozna po perju, a čovjek po besjedi, pa će nam biti takav talijančar nemio kao i kršćanin, koji ne vrši kršćanskih dužnosti. B.

Reforma bogoslovnih studij. Z ozirom na sklep škofovskih posvetovanj iz leta 1901 je predložil avstrijski učni minister vsem avstrijskim škofom, naj se izjavijo o reformah bogoslovnih studij, in sicer o sledečih točkah:

1. Pomnožitev predavanj o specialni dogmatiki.

2. Uvedenje posebne stolice za kršćansko modroslovje, kjer še ni vpeljana, in o združitvi modroslovja z apologetiko.

3. Uvedenje znanstvenih seminarjev, v katerih se naj goje stare dialektične disputacije v moderni obliki, da se bogoslovci

privadijo predavanja izpopolnjevati s samostojnimi študijami, si znanje popolnoma prisvojiti in ga ustno in pismeno spretno izražati.

4. Uvedenje še drugih sedaj potrebnih predmetov

Naučno ministerstvo je določilo, da smejo absolventinje raznih licejev, ako so napravile zrelostni izpit, na podlagi dopolnilne skušnje, takoj vstopiti v tretji ali četrti letnik učiteljsišča.

Ponesrečen komerz na čast Viljema II. Tehniki v Athenu so hoteli cesarjev rojstni dan letos praznovati bolj slovesno. Sklenili so prirediti komerz, kjer bi naj sodelovala vsa ondota dijaška društva in profesorji. Le glede predsedstva se niso mogli zediniti. Slednjič so srečkali. A glej smole! Izrečana sta bila kot predsednika dva visokoškolska-katolika, kot tretji pa član akademčnega društva. Seveda s tem ostala društva niso bila zadovoljna. Pogajali so se dalje, a brez uspeha. Slednjič so sklenili prirediti komerz pod že izbranim predsedstvom, ne oziraje se na nezadovoljneže. Toda prepri se tudi tik pred otvoritvijo niso plegli, vsled česar je jeden izmed navzočih profesorjev kot nevtralen prevzel predsedstvo in pozval društva, naj mu pridele zastopnikov. S tem so bili pa še manj zadovoljni. K predsedniku je prisedel samo jeden dijak, drugi so se večinoma odstranili. Nato se je komerz vsejedno vršil, dasi jako klavarno. — Pozneje je bila preiskava in več korporacij je bilo za dalj časa suspendiranih. — Jako značilno za naše razmere je pa to, da ni v celi aferi niti besedice o razločku med „pretepajočimi“ in „nepretepajočimi se“ društvi. In pri nas! Spomnimo se le nepotrebnih in dovolj naše razmere razsvetljujočih debat v parlamentu lanske leto. A tudi katoliški dijaki v Avstriji gredo naprej . . . A. R.

Kitajski dijaki v Bruselju. Alma mater v Bruselju bo tako srečna, da bo v kratkem mogla vzprejeti v svoje naročje 24 kitajskih dijakov, ki so sedaj še na potu. Mladi možje ne bodo študirali samo znanstva, ampak tudi nekatere trgovinske stroke in rokodelstva, ki so dosedaj na Kitajskem le še malo razvita.

Polovico dijakov bo mogoče šlo na trgovsko šolo v Antwerpen.

Globus iz začetka 16. stoletja. V vsenčiliški knjižnici v Krakovu se nahaja ura iz začetka 16. stoletja, v katere notranjosti je pritrjen globus iz bakra s premerom 73½ mm. Bržkone je bil risan l. 1510. Posebno znamenit je na globu velik otok v južnem indijskem oceanu z napisom: *America noviter reperta*. Najbrž je ta otok nastal na globu le po pomoti risarja, ki je globus kje

prerisal, pri tem pa mesto kake živali ali Sirene, ki so jih tedaj risali po nepoznatih morjih, narisal ta otok. Severne Amerike tu še ni zaznamovane. Jagelovski globus je najstarejši, na katerem so narisani deli novega sveta.
H. M.

Zahvala. Iskreno se zahvaljujemo vsem dobrotnikom, ki sonam poslali kaka darila za društvo „Danica“ ali za „Zoro“. Priporočajoč se na daljni naklonjenosti, jim kličemo: Bog povrni!

Pozor! Prihodnja številka „Zore“ bo izšla, kmalu po velikonočnih počitnicah, t. j. začetkom maja. Za zadnji dve številki pa pripravljamo svojim naročnikom veselo presenečenje. Izdati nameravamo namreč kot zadnji dve številki letnika letošnjega „Spomenico ob desetletnici slov. kat. akad. društva Danice“. To bo lepa knjiga, ki bo obsegala okoli šest tisk. pol, gotovo najlepši dar, ki ga more darovati „Zora“ svojim naročnikom ob koncu svojega desetega letnika. Knjiga bo tudi priliki primerno s slikami okrašena. Podrobnosti bomo navedli v prihodnji številki, le na to opozarjamo že sedaj cenjene svoje naročnike, da bomo mogli dati to jubilejno številko radi prevelikih stroškov, le dotičnim, ki bodo do meseca maja plačali zaostalo naročnino.

Slovenski dijaki!

Naročajte „Zoro“, ki je sedaj **edini slovenski dijaški list!** Kdor se sedaj naroči, dobi še vedno prvo številko in tudi „Spomenico“, seveda ako plača o pravem času naročnino.

